

W.A. Jonker- Kijkgaten naar binnen

door Ezra de Haan

(dichter, schrijver, journalist)

Nee ik dicht niets

Soms kiezen dichters voor een periode van radiostilte, een pauze, wellicht om even iets anders te kunnen doen. Pim Jonker (1955) is zo'n dichter. In 1986 debuteerde hij met de dichtbundel *Schuld*. Hij publiceerde diverse gedichten in *Maatstaf* en in de *Volkscrant*, en daarna werd het stil. Misschien was dit het gevolg van zijn organisatorische loopbaan naast zijn kunstenaarschap. Jonker, afgestudeerd aan de Academie voor beeldende kunsten te Arnhem werd parttime programmeur bij de Balie en was, nog weer later, eerst artistiek leider van de Brakke Grond en daarna directeur van poppodium Het Paard van Troje te Den Haag. Los daarvan organiseerde en adviseerde hij de nodige manifestaties... Geen wonder dat de poëzie er bij inschoot. Als dubbeltalent werkte Jonker tegelijkertijd door aan zijn eigenzinnig oeuvre. Graag ondergraaft hij de heilige huisjes. Hij toont niet alleen het stilleven dat hij tekent, maar ook de inmiddels verrotte vruchten op de fruitschaal, de uitgedroogde planten of bloemen, die op papier er nog fris en vrolijk bij staan. Hij heft de grens op tussen taal en tekst door een naaktmodel niet alleen met potlood vast te leggen maar het ook te beschrijven. Inclusief alle gedachten die bij hem opkomen. Hij werkt graag samen met andere kunstenaars en roept daarmee vragen op. Want maakt het eigenlijk uit wie wat tekende of schilderde? Pim Jonker maakt zich niet druk om gaatjes die punaises in het papier veroorzaken, de zichtbare vetvlekken van lijnolie of met Typex weggewerkte delen van tekeningen. Zelf zegt hij: *'Tekenen en schrijven zijn hetzelfde alleen anders.'* De dichtbundel *Kijkgaten naar binnen* is wederom een samengaan van zijn talenten. Tekeningen, collages, readymades en gedichten bevolken de pagina's en vragen de lezer en kijker om stil te staan bij een andere benadering.

De bundel bestaat uit twee delen: *Het hotel* en *Onderweg*. Het gedicht *hij gaat voorbij* vormt een soort proloog. We maken kennis met de kunstenaar, worstelend met zijn schilderij dat gehoorzamen moet, desnoods op haar donder

moet krijgen. Rauw en provocerend is de gekozen taal. De lezer weet meteen waar hij aan toe is. Niet voor niets toont Jonker zichzelf telefonerend op het achterplat, met een telefoon met draad en hoorn.

Het hotel levert een rits hotels op waar de dichter ooit vertoefde. Het zijn ontluisterende beelden die nostalgie oproepen. *Versleten lakens en kussenslopen/ laag over laag over laag behang. De deur de kozijnen kieren/ door tocht vertrekt elke geur/ vloer plafond muren dovemans oor.* Ik moest meteen denken aan al die goedkope Franse en Duitse hotels waar ik ooit tijdelijk verbleef. Interessant is de collage die naast dit gedicht staat. Behang en een gebouw dat als gevolg van renovatie, of afbraak slechts lege ruimte toont.

Net als de hotelkamers blijkt ook de relatie sleets. En ook hier is Jonker ongenadig in zijn beschrijving ervan.

(fragment)

*de toekomst we kabbelen
van stoppen met werken
enige roem de verre reis
naar de belofte
ons eerste kind
hoe vaak we copuleren
het belangeloos klaarkomen*

Soms ontstaat, ondanks de niets ontziende taal, een vorm van schoonheid.

Wellicht als gevolg van de oprechtheid, die ook typerend voor de taal van Jonker is.

(fragment)

*mijn meest recente scharrel droomt
draagt haar lichaam zonder schaamte
sluimerende angst wordt zekerheid*

*mijn slaapplaats zal worden ingenomen
door een onbekende of een ander idee*

Kunst, met name het obligate gekir in vakjargon, krijgt ook een veeg uit de pan. Jonker heeft er geen hoge pet van op. Door het weer te geven, zonder commentaar, maar wel in combinatie van een beschrijving van een *one night stand*, is hij overduidelijk.

(fragment)

*de beschrijving triptiek
een kortstondige passie het perspectief
de synopsis zou het midden moeten zijn
ontwapenend geel de compositie
abstract figuratief
derde persoon enkelvoud als verwijzing
fragmenten ter linkerzijde
geen gefluister of geur van vis
de rechterkant
een samenvatting van een landschap
vrij nationalistisch
wolken water aarde modder
gemengd met zeeklimaat*

Maar het is niet altijd tegendraads in deze bundel. Pim Jonker kan, als hij dat wil, wonderschone gedichten schrijven waarin meer gebeurt dan een vakantiemoment vastleggen. Humor en oorlog klinken gelijktijdig door in het volgende gedicht.

*Waterkoud winterweer
Antwerpen schenkt souvenirs
ik bewaar ze heimelijk*

*schaduwen in de diamantwijk
u is van het gas
de eigenaresse van het café
wijst naar mijn tas
nee ik dicht niets
repareer geen kachels
ik verplaats
een ondergedoken en
gevlucht familieverleden*

*de kade is leeg
de stroom traag
de zee ver*

Het gedicht klinkt als een klassieker. Alles valt op zijn plek. En toch blijft het een raadsel.

Pim Jonker is een dichter van mooie regels, die stevast verstopt worden. Laat ik er een paar tevoorschijn halen: *ze schikt de rok bijna volwassen, het meisje van twintig geuren, ik lig als opgebaard.*

Onderweg is vaak harder van toon. Zelfs een gedicht over 'mijn dag van sociaal gedrag' eindigt met: *'een wit kanten damesslip/ ligt tussen de rails/ vol stront/ vanaf het station gezien.'* Er komen vragen van belang op bij de dichter: *van wie mogen in mijn buurt/ mensen in huizen wonen/ waarom komt de maan op.*

Indrukwekkend is het gedicht *de eicel van een Jodin*. Vooral omdat het eindigt met de woorden: *'sperma van Duitse makelij.'* Halverwege dit gedicht komen we het volgende tegen:

*de mannen met de lange messen kwamen
de cultuur van het vrije lichaam
hij had een ziekte van haar
opgelopen of aan haar doorgegeven
zelfs als je een keuze kon maken*

viel er niets te kiezen

Pim Jonker is een dichter die zijn eigen weg gaat, wars van dat wat trendy is. De regels die hij schrijft doen er toe en lijken in een rijstkoker tot stand gekomen. Dat duurt even, maar dan heb je ook wat. In dit geval poëzie die tot nadenken stemt. Van een dichter die niets en niemand, en ook zichzelf ontziet.

(fragment)

*ik was gestopt met roken
en weer begonnen
ik was gestopt met drinken
en weer begonnen
was opgehouden met schrijven
met woede*

Laten we hopen dat de volgende bundel van Jonker niet weer zo lang op zich laat wachten.